

Zaštita okoliša, biološke i krajobrazne raznolikosti, obaveza i prilika za hrvatska obiteljska poljoprivredna gospodarstva

Neminovno se bližimo granicama mogućnosti našeg planeta u osiguranju dovoljne količine prirodnih resursa potrebnih za održanje esencijalnih potreba brzo rastućeg stanovništva. Osigurati dovoljne količine hrane, pitke vode i energije, ključna su strateška pitanja suverenih država. Kao posljedica sve efikasnijeg i intenzivnijeg korištenja ograničenih prirodnih resursa svjedoci smo povećanja cijene energenata, klimatskih promjena praćenih prirodnim katastrofama, sve naglašenije nestašice pitke vode, između ostalih čimbenika uzrokovane onečišćenjem okoliša od strane intenzivne poljoprivrede u smislu porasta koncentracije nitrata, fosfata, ostataka pesticida i čestica tla uzrokovanih erozijom. Uslijed neodrživog korištenja zauvijek nestaju prirodna staništa, ekosustavi važni za stabilnost i produktivnost poljoprivredne proizvodnje i osiguranje dovoljnih količina pitke vode, s pripadajućom florom i faunom, genetskim rezervoarom iz kog potječu sve naše sorte i pasmine. Okoliš u najkraćem možemo definirati kao prirodno okruženje obuhvaćeno tlom, zrakom, vodom, klimom, živim bićima i kulturnom baštinom stvorenom od strane čovjeka, dok priroda obuhvaća čitav svemir, živi i neživi svijet, s određenim zakonitostima koje u njemu vladaju i silama koje u njemu djeluju.

Biološka raznolikost obuhvaća raznolikost unutar vrsta, s podvrstama, varijetetima i genetskim populacijama, raznolikost među vrstama i raznolikost ekosustava, jedinstvenih funkcionalnih cjelina staništa i pripadajućeg živog svijeta. U pogledu biološke raznolikosti Hrvatska je zahvaljujući specifičnom geografskom položaju, s raznolikošću geomorfoloških i klimatskih uvjeta, jedna od najbogatijih zemalja Europe. U Hrvatskoj imamo 32.000 poznatih vrsta, dok pretpostavljeni broj iznosi od 50.000 do čak 100.000, što je iznimno veliki broj u srazmjeru s veličinom zemlje. Osnovni uzroci gubitka biološke raznolikosti na globalnom nivou su onečišćenje okoliša, prekomjerno iskorištavanje prirodnih dobara, izgradnja infrastrukture, tipa prometnica ili hidrograđevinskih zahvata, što dovodi do gubitka ili fragmentacije staništa, poljoprivredne djelatnosti poput melioracijskih zahvata, okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta ili zapuštanja poluprirodnih travnjaka, urbanizacija prostora, unos stranih, alohtonih vrsta i globalne klimatske promjene.

Pretpostavlja se da gotovo 50% biljnih i životinjskih vrsta obitava u poljoprivrednim staništima. Poljoprivreda kao uzročnik problema istodobno nudi rješenja, posebice u domeni ekstenzivnog korištenja poluprirodnih travnjaka, livada i pašnjaka, važnih za očuvanje mnoštva zaštićenih ili ugroženih biljnih i životinjskih vrsta, osobito onih s malim područjem rasprostranjenosti i brojem preostalih jedinki. Bez aktivnosti čovjeka stvorene poljoprivredne površine pod utjecajem su vegetacijske sukcesije ka trajnom vegetacijskom stadiju, u hrvatskim klimatskim prilikama, šumi. Zaraštanjem poluprirodnih staništa, travnjaka i livada, ne dolazi do potpunog gubitka biološke raznolikosti, međutim njih naseljava manji broj opće raširenih, sa stanovišta biološke raznolikosti manje vrijednih vrsta.

Smatra se da je zaraštanje ili intenzifikacija prirodnih travnjaka u zadnjih dvadeset godina odgovorna za nestanak 70% populacija livadnih leptira, dok zbog istih razloga smanjenje populacija ptica iznosi oko 50%. Krčenjem šuma i isušivanjem močvara čovjek je u zadnjih nekoliko tisuća godina promijenio lice zemlje stvarajući mozaični krajolik isprepleten šumama, oranicama i travnjacima omeđenim stablima i živicama, izuzetno važnim, kako sa stanovišta biološke raznolikosti, kao stanište različitih vrsta beskralješnjaka, ptica i sisavaca, tako i sa stanovišta krajobrazne raznolikosti, kategoriji bliskoj biološkoj raznolikosti, pogotovo u visoko industrijaliziranim zemljama Europe, sa malo izvornih prirodnih područja. Reagirajući na zabrinjavajuće pokazatelje, europska administracija još kasnih osamdesetih godina prošlog stoljeća uvodi mehanizme potpore određenim poljoprivrednim područjima u svrhu zaštite prirode i okoliša.

Od početka devedesetih godina počinje ozbiljnija primjena u zemljama članicama, da bi početkom novog milenija postali obavezna mjera za sve države članice. Zajednička poljoprivredna politika Europske unije nastala je krajem pedesetih godina prošlog stoljeća kao sredstvo zaštite visokih cijena poljoprivrednih proizvoda kroz davanja na uvoz, intervencijsku kupnju, izvozne subvencije i proizvodne kvote. Tadašnji političari zapamtili su glad za vrijeme i kratko vrijeme nakon drugog svjetskog rata, tako da nisu žalili novca u zaštiti nekonkurentne europske poljoprivrede. Njihovim odlaskom, tridesetak godina kasnije, dolazi do nekoliko reformi zajedničke poljoprivredne politike.

Prva reforma, 1992/1993. uvodi temeljnu promjenu pristupa kroz snižavanje cijena, stavljanje zemljišta van proizvodnje, kako bi se smanjila hiperprodukcija i najvažnije, uvode se izravna plaćanja poljoprivrednicima kao naknada za izgubljenu dobit zbog nižih cijena poljoprivrednih proizvoda na tržištu. Druga reforma, tzv. Agenda 2000 donijela je daljnje snižavanje cijena, sa znatno većim utjecajem tržišta, viši stupanj izravnih plaćanja, po prvi puta naglasak na ruralni razvoj i zaštitu okoliša, te veći utjecaj država članica u raspodjeli sredstava unutar zadanih okvira prema vlastitim prioritetima. Napokon, zadnja reforma iz 2003. godine uvodi novinu odvajanja plaćanja od proizvodnje u obliku jedinstvenog plaćanja temeljenog na povijesnom pravu dodijeljenog na osnovu potraživanja u referentnom razdoblju, po gospodarstvu, za stare i prijelazni jednostavniji oblik, jedinstveno regionalno plaćanje po jedinici površine, hektaru, za nove države članice, uz mogućnost primjene kombiniranog modela, s nastavkom proizvodno vezanih plaćanja za određena područja i sustave poljoprivredne proizvodnje osobito važne pojedinim državama članicama, primjerice za poticanje uzgoja krava dojlja.

Poljoprivrednik dobiva potporu bez obzira što i koliko proizvodi ili ne proizvodi, pod uvjetom očuvanja dobrog proizvodnog stanja zemljišta i postupanja u skladu sa uvjetima tzv. višestruke sukladnosti, što uključuje ispunjavanje uvjeta zaštite zdravlja ljudi, životinja, bilja i okoliša, uz poštivanje načela dobre poljoprivredne prakse. Uvjeti višestruke sukladnosti prilagođeni su nacionalnim ili regionalnim poljoprivrednim prilikama, s tim da za stare države članice vrijedi puna provedba uvjeta višestruke sukladnosti, dok za nove članice kroz određeno vrijeme prilagodbe vrijede blaži kriteriji primjene višestruke sukladnosti, uz očuvanje trajnih pašnjaka u najmanje istom obimu kao i prije ulaska u EU.

Budžet Europske unije u sedmogodišnjem razdoblju 2007-2013. iznosi 1% bruto društvenog proizvoda ili 864 milijarde eura, s jednogodišnjim iznosom od 117 do 127 milijarde eura, od čega na prirodne resurse otpada 42% ukupnog proračuna, što iznosi 53 milijarde eura ili 120 eura po stanovniku EU, odnosno u prosjeku 290 eura po hektaru ukupne poljoprivredne površine. Otprilike tri četvrtine tog iznosa odnosi se na direktne potpore poljoprivrednim proizvođačima. Zajednička poljoprivredna politika Europske unije temelji se na dva stupa, tržišnoj politici ili potpori za povećanje prihoda, u nas znanj kao poticaji, te politici ruralnog razvoja.

Prvi stup financira se iz Europskog fonda za garancije u poljoprivredi (EAGF), dok sredstva namijenjena ruralnom razvoju dolaze iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EAFRD) i državnih proračuna zemalja članica na temelju strateškog plana i programa. Europska komisija u zadnjem valu proširenja novim državama članicama ponudila je samo 25% sredstava iz prvog stupa, s mogućnošću sudjelovanja nacionalnog proračuna i europskog fonda za ruralni razvoj za daljnjih 30%. Prvih pet godina članstva iznos od 25% povećava se godišnje za 5%, zatim u sljedećih pet godina za idućih 10%.

Argumenti europske vlade za ovakav pristup su tvrdnje da bi puna plaćanja zapravo spriječila razvoj poljoprivrede u novim državama članicama, budući da bi demotivirala poljoprivrednike u daljnja ulaganja. Uz to, u Komisiji su smatrali da bi puna plaćanja stvorila socijalne nejednakosti u dohotku između ruralnih i urbanih područja. Ipak, neke države s višim nivoom izravnih plaćanja u razdoblju prije pristupanja EU došle su za svega nekoliko godina članstva do punog iznosa realizacije financijskih sredstava iz prvog stupa.

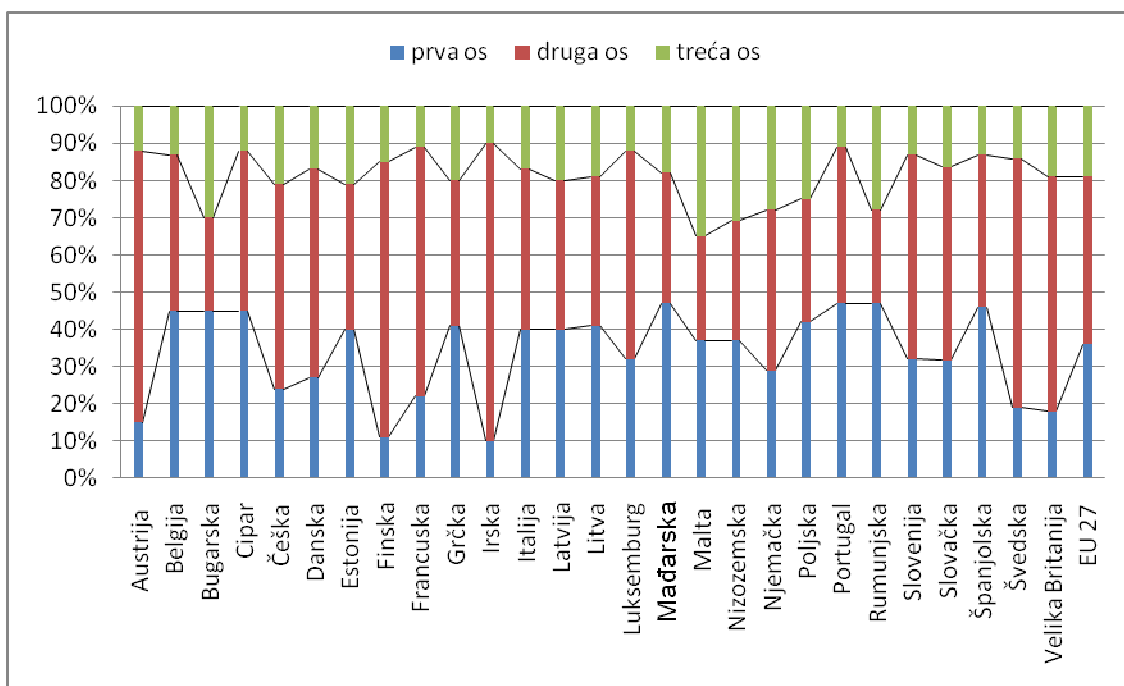
Za nekoliko godina slijedi nova reforma zajedničke poljoprivredne politike i vrlo vjerojatno će doći do izjednačavanja starih i novih članica u financijskim pravima, s obzirom da je narušen temeljni princip zajednice europskih država, jedinstveno tržište s pravednom i slobodnom konkurencijom. (Tablica 1)

Tablica 1.- Prosječna plaćanja po hektaru korištenog poljoprivrednog zemljišta kroz prvi i drugi stup ZPP, u eurima, EU 25 bez Rumunjske i Bugarske

Država članica	2000-2006		2007-2013		BDP/pc EU=100
	I stup	II stup	I stup	II stup	
Austrija	204,65	145,96	228	342	124,7
Belgija	678,07	37,07	439	118	118,4
Cipar	290,87	92,09	233	305	92,5
Češka	107,66	53,14	181	145	81,3
Danska	429,17	17,92	380	44	117,1
Estonija	88,41	70,82	85	159	65
Finska	228,18	151,75	250	418	115,5
Francuska	203,82	31,53	302	57	108,1
Grčka	1.002,40	88,22	519	182	96,5
Irska	430,79	88,76	318	146	143,1
Italija	368,92	75,46	303	187	99,3
Latvija	77,75	64,71	61	114	55,1
Litva	40,18	54,23	96	116	60,6
Luksemburg	187,52	100,58	287	408	258,4
Mađarska	57,74	62,65	218	173	62,6
Malta	406,97	658,31	371	1.429	78,9
Nizozemska	608,44	35,6	434	71	132,2
Njemačka	316,72	71,26	338	111	115,6
Poljska	107,21	71,22	146	167	56,1
Portugal	176,7	110,48	156	173	75,5
Slovenija	234,5	179,9	210	341	90,8
Slovačka	50,35	76,68	147	195	70,7
Španjolska	288,63	46,93	182	66	104,2
Švedska	216,36	56,39	239	175	120,2
Velika Britanija	244,99	13,6	249	77	118,4
EU 25	231,98	51,2	237	119	...

Drugi stup zajedničke poljoprivredne politike namijenjen ruralnom razvoju obuhvaća tri glavna cilja ili osi. Jačanje konkurentnosti sektora poljoprivrede i šumarstva, poboljšanje okoliša i krajolika, te poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima i raznolikosti gospodarskih aktivnosti. Jačanje lokalnih inicijativa u ruralnim područjima, tzv. Ledaer pristup predstavlja zasebnu cjelinu unutar drugog stupa. Za razliku od prvog stupa, svaka država članica u okviru drugog stupa ima veliki stupanj samostalnosti u utvrđivanju prioriteta i korisnika financijskih sredstava, budući da i sama sudjeluje sa značajnim iznosom od 20 do 50% za pokriće troškova provođenja programa.

Da bi iskoristile sredstva iz europskog fonda za ruralni razvoj, države članice uz osiguranje vlastitih dodatnih sredstva trebaju kreirati strateške planove i programe za ruralni razvoj. Isto tako, zemlje članice dužne su najmanje 10% sredstava iz europskog ruralnog fonda distribuirati kroz prvu i treću os, najmanje 5% kroz Leader i najviše, 25% kroz drugu os za očuvanje bioraznolikosti, zaštitu voda, očuvanje i razvoj poljoprivrednih i šumskih ekosustava i tradicionalnih poljoprivrednih krajolika, te za mjere usmjerene na smanjenje efekata klimatskih promjena, većinom kroz poljoprivredno okolišne mjere, uz višestruku sukladnost temeljni instrument politike zaštite okoliša i očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti EU.

Slika 1. - Distribucija plaćanja kroz Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj

Poljoprivredno okolišne mjere obrazovnim programima i promidžbom potiču poljoprivrednike na primjenu odgovarajućih agrotehničkih mjera, s ciljem zaštite prirode i okoliša, uz određenu financijsku naknadu, izraženu po hektaru poljoprivredne površine, za mogući izgubljeni dohodak ili trošak nastao zbog dodatnih radnji. Agrookolišne mjere znatno se razlikuju u državama članicama, kako u zadanim ciljevima, kriterijima i načinima provedbe, tako i u visini sufinanciranja, te iznosu potpore zainteresiranim poljoprivrednicima.

Uvjetno ih možemo podijeliti u horizontalne, jednostavne mjere dostupne svima, široko usmjerene na zaštitu okoliša i prirode općenito, te vertikalne, namjenske mjere prilagođene pojedinim područjima, staništima ili vrstama. Sudjelovanje u poljoprivredno okolišnim programima na lokalnom, nacionalnom ili regionalnom nivou dobrovoljno je i traje najmanje pet godina, uz napomenu da korisnici osim poljoprivrednih proizvođača također mogu biti i udruge, zadruge, poduzeća i javne ustanove za upravljanje zaštićenim prirodnim područjima.

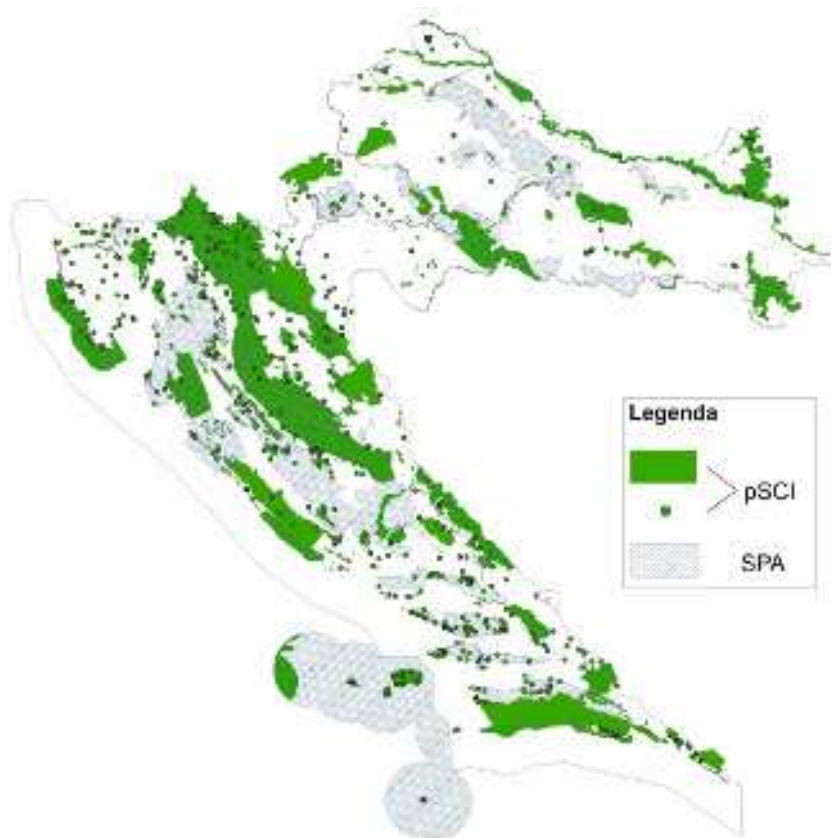
U Slovačkoj nastoje zaštititi ruralni krajobraz, s prirodnim livadama i pašnjacima, kroz plaćanje stočarima za ekstenzivno korištenje u iznosu od 135 eura po hektaru. U Češkoj je 80% poljoprivrednih površina obuhvaćeno agrookolišnim mjerama. Česi za ekstenzivno korištenje prirodnih travnjaka plaćaju poljoprivrednicima 95 eura po hektaru, odnosno 165 eura u zaštićenim prirodnim područjima, primjerice za očuvanje populacije kosca. Opterećenje stokom ne smije biti veće od jednog uvjetnog grla po hektaru. Poljoprivrednici moraju slijediti načela dobre poljoprivredne prakse i nisu dopuštene nikakve agrotehničke aktivnosti u periodu od 15. ožujka do 30. Lipnja. Prva košnja dozvoljena je tek 15. kolovoza i to tako da kreće iz centra prema rubnim dijelovima livade.

Oko 5% poljoprivrednika u Poljskoj uključeno je u opći agrookolišni program potpore održivoj poljoprivredi, gdje su proizvođači dužni pripremiti plan s mapom gospodarstva i prikazanim trogodišnjim plodoredom po parcelama. Plan gnojidbe temelji se na ovogodišnjoj analizi tla, uz maksimalni dopušteni unos dušika od 150 kg/ha i opterećenje zemljišta stokom do maksimalno 1,5 uvjetno grlo po hektaru. Također nije dozvoljeno sjeći tradicionalne živice i stabla međaše na posjedu.

Za uzvrat poljoprivrednik dobije 36 eura za hektar korištene poljoprivredne površine. Poljaci uz to potiču i ekstenzivno pašno stočarstvo na prirodnim pašnjacima, staništima zaštićenih biljnih vrsta i ptica, za što tamošnji poljoprivrednici mogu dobiti od 67 do 89 eura po hektaru. Poljoprivrednik ne smije pašnjak pretvoriti u oranicu ili koristiti umjetno gnojivo i pesticide, zatim je dužan stoku držati na pašnjaku od 20. svibnja do 20. listopada tekuće godine i to ne više od jednog uvjetnog grla po hektaru. Agrokolišne mjere, posebno vertikalne, s konkretnim ciljevima, uglavnom se provode u zaštićenim područjima od posebne važnosti za ugrožene tipove staništa i vrsta, poznate kao Natura 2000.

Radi se o europskoj ekološkoj mreži preostalih biološki vrijednih područja međusobno povezanih koridorima, velikim rijekama ili šumskim područjima za omogućavanje kretanja divljih vrsta između njihovih staništa, ili močvarama kao postajama na selidbenom putu ptica selica. Cilj ekološke mreže Natura 2000 je očuvati ili ponovo uspostaviti povoljno stanje očuvanosti kroz prilagođeno upravljanje i razumno korištenje za više od tisuću ugroženih, rijetkih i endemičnih vrsta, te 230 prirodnih i poluprirodnih stanišnih tipova.

U mrežu je uključeno 20% teritorija, sa 30.000 lokaliteta podijeljena u područja važna za očuvanje stanišnih tipova, odnosno staništa biljaka i životinja na temelju direktive EU o staništima, te područja posebne zaštite značajna za zaštitu ptica, na temelju direktive EU o pticama. Hrvatska je pripremajući se za ulazak u EU, na temelju stručne podloge Državnog zavoda za zaštitu prirode, prije nekoliko godina proglasila područja nacionalne ekološke mreže, budućeg dijela ekološke mreže Natura 2000 za 250 vrsta i 70 stanišnih tipova vrijednih pažnje na europskom nivou. Nacionalna ekološka mreža obuhvaća 47% kopnenog i 39% morskog teritorija, s 1.449 (pSCI) područja važnih za očuvanje staništa i stanišnih tipova, te 39 međunarodno važnih (SPA) područja za ptice. U najvećem dijelu su to područja zaštićena u nekoj od kategorija Zakona o zaštiti prirode, tipa nacionalni park, park prirode, strogi rezervat, posebni rezervat i sl. (Slika 2)

Slika 2. - Nacionalna ekološka mreža RH

U Mađarskoj je 25.000 poljoprivrednika uključeno u agroekološki program, od čega 40% u Natura 2000 područjima, zastupljenim sa 17,2% u ukupnim poljoprivrednim površinama. Na područjima od posebne zaštite značajne za ptice prioritet imaju siva vjetruša, velika droplja i ćukavica. Mađarski poljoprivrednici kroz agroekološke mjere u Natura 2000 područjima dobivaju potporu za ekstenzivno korištenje pašnjaka u iznosu od 107 eura, dok je za sustav ekološke poljoprivrede predviđena potpora od 114 eura po hektaru pašnjaka.

Ako ratarsku proizvodnju zamijene pašnjacima, tada potpora iznosi 170 eura za hektar budućeg pašnjaka. Engleski ruralni program kroz projekt zaštite ćukavice stimulira poljoprivrednike da ozima stočna žita zamijene jarim. Ozimi usjevi, u odnosu na jare gušći su i viši, što onemogućava hranidbu i gnježđenje ćukavicama sredinom lipnja, kada traže mjesto za drugo leglo.

Osim toga, kasnija žetva jarih kultura omogućuje pticima iz drugog legla da opernate i veoma važno, drugo leglo ćukavice odlikuje se većim postotkom othranjenih ptica u odnosu na prvo leglo. Potpora zainteresiranim poljoprivrednicima iznosi 521 euro po hektaru oranice. Irska u Natura 2000 područjima potiče poljoprivrednike sa 75 eura po hektaru, odnosno sa 314 eura, ako se radi o prioritetnim staništima ptica. Uz to, istim iznosom od 314 eura po hektaru potiču ekstenzivno korištenje livada i pašnjaka.

Za živice uz poljoprivredne parcele u Irskoj plaćaju 2,6 eura po dužnom metru godišnje, dok za neobrađeni zeleni pojas na rubovima oranica poljoprivrednik dobiva 0,23 eura po dužnom metru godišnje. U njemačkoj pokrajini Baden Wirttemberg agrookolišnim mjerama štite 28 ugroženih biljnih vrsta. Ako poljoprivrednik na prirodnoj livadi ili pašnjaku ima barem četiri, od 28 ciljanih vrsta, može ostvariti potporu od 50 eura po hektaru. Sa stanovišta očuvanja biološke raznolikosti u Hrvatskoj su osobito vrijedni vlažni pašnjaci i umjereno vlažne livade košanice na nižim nadmorskim visinama, te brdske i gorske livade ili pašnjaci na toplim karbonatnim tlima. Ti poluprirodni travnjaci održavani košnjom ili napasivanjem stoke dom su za mnoge od 2.235 u Hrvatskoj zaštićenih ili strogo zaštićenih vrsta. Od vaskularne flore osobito su ugroženi kaćuni iz porodice orhideja na gorskim livadama i pašnjacima s toplim karbonatnim tlima, dok su u nižim područjima u kritičnom stanju određene vrste danjih leptira i ptica.

Slika 3. - Nebeskomodri plavac i danji paun, pjegavi i majmunov kaćun, Psunj, Mokro polje, Novska

Potpora biološkoj raznolikosti iz zajedničkog budžeta EU disperzirana je na više fondova i razlikuje se sukladno nacionalnim prioritetima u ciljevima, kriterijima i iznosima korisnicima između država članica EU i pokrajina unutar pojedinih država, stoga je nemoguće precizno odrediti iznose namijenjene očuvanju biološkoj raznolikosti ili potporu biološkoj raznolikosti promatrati odvojeno od općih mjera zaštite okoliša.

Već samo poštivanje višestruke sukladnosti i načela dobre poljoprivredne prakse pridonosi očuvanju biološke raznolikosti. Direktni utjecaj na očuvanje biološke raznolikosti također ovisi o specifičnosti projekta, provedbi i prihvaćenosti od strane poljoprivrednih proizvođača i ostalih zainteresiranih sudionika. Nadalje, potpora područjima s otežanim uvjetima gospodarenja također se može tumačiti kao mjera za očuvanje biološke raznolikosti, budući da je uglavnom usmjerena stimulaciji ljudi da ostanu na zemlji i bave se održivom poljoprivredom, ponajprije ekstenzivnim stočarstvom, izuzetno važnim za očuvanje prirodnih livada i pašnjaka.

U sedmogodišnjem razdoblju 2007-2013. potpora biološkoj i krajobraznoj raznolikosti iz budžeta EU financira se prvenstveno sredstvima europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj kroz agrookolišne mjere u iznosu od 20,3 milijarde eura, zatim kroz poticanje poljoprivredne proizvodnje, uglavnom stočarstva, u područjima s otežanim uvjetima gospodarenja i brdsko planinskom području u iznosu od 12,6 milijardi eura, te konkretnim financiranjem projekata ustanova iz domene zaštite prirode u Natura 2000 područjima, u iznosu od 580 miliona eura.

Osim sredstava europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj, za očuvanje biološke raznolikosti su dostupna sredstva financijskog instrumenta za okoliš LIFE+ u iznosu od 840 miliona eura za pružanje potpore provođenju akcijskog plana biološke raznolikosti, odnosno direktiva o staništima i pticama i napokon, određena sredstva za očuvanje biološke raznolikosti također su predviđena kroz promociju prirodnih vrijednosti i razvoja prirodne baštine iz fonda za regionalni razvoj, zatim kohezijskog fonda ili europskog socijalnog fonda.

Za tri godine slijedi nova reforma Zajedničke poljoprivredne politike EU. Za očekivati je daljnji nastavak trendova iz prethodne tri reforme, poput dodatnog smanjenja budžeta, prema nekim izvorima za 10%, s većim učešćem drugog stupa za ruralni razvoj, osobito druge osi za poboljšanje okoliša, biološke i krajobrazne raznolikosti.

Zapravo, već unutar revizije ZPP prije nekoliko godina, tzv. „Health Check“ progresivna modulacija izravnih plaćanja preusmjerava dodatni novac iz prvog stupa za potrebe preveniranja uzroka klimatskih promjena, odnosno zaštite okoliša, vode, tla i zraka. Direktna plaćanja u starim članicama temelje se na referentnom razdoblju 2000-2002 godine, dakle od prije desetak godina i mnogi smatraju da mora doći do revizije prava na plaćanje, kako u smislu redefiniranja iznosa potpora pojedinim gospodarstvima unutar država članica, tako i u smislu izjednačavanja prava između starih i novih država članica. Pod geslom da zajednički javni novac treba više biti usmjeren javnom interesu, sigurno je da će veća i šire usmjerena sredstva biti namijenjena za otklanjanje uzroka i ublažavanja posljedica klimatskih promjena, zaštitu okoliša, biološke i krajobrazne raznolikosti, osobito na Natura 2000 područjima i osobito za prirodne livade i pašnjake.

Čak postoje prijedlozi da se zajednička poljoprivredna politika preimenuje u zajedničku poljoprivrednu i okolišnu politiku. Hrvatska zadnjih nekoliko godina prilagođava poljoprivredno zakonodavstvo zajedničkoj poljoprivrednoj politici EU. Za hrvatske poljoprivrednike u skoroj budućnosti slijedi dodjela prava na plaćanje, stoga ne bi bilo loše u upisnik, odnosno ARKOD, upisati sve korišteno zemljište, osobito pašnjake i možda kroz kupnju, zakup ili korištenjem bez naknade doći u posjed dodatnih hektara. Budući da su poticaji za prirodne livade i pašnjake do nedavno bili simbolični, naši stočari nisu previše marili za njih, međutim situacija se promijenila. Poznato je da su najbolje mliječne junice one uzgojene na pašnjacima. Isto tako je poznato da boravak mliječnih krava na pašnjaku pozitivno utječe na zdravlje i plodnost. Od skora bi mogao i na kućni budžet.

mr.sc. Dalibor Jugović